

Değerlendirme/Publication Review

DEVİRİMCİ DÖNÜŞÜMLER VE STALİNİZM POLİTİK SİTEMLERİNİN KURULUŞ YILLARINDA RUSYA ULUSAL BÖLGESİ. 1917-1939. (OYROTYA ÖRNEĞİ ÜZERİNE-GORNO ALTAY)¹

İbrahim DİLEK*

Stalin döneminde bütün Rusya’da uygulanan, büyük kayıplarla birlikte dramatik olayların yaşandığı Repressiya ile ilgili yayınların sayısı son yıllarda özellikle 1991 yılından itibaren gittikçe artmaktadır. Bu yayınlar, dört temel başlık altında toplanabilir: 1. Doğrudan Repressiya kurbanı olanların ya da yakınlarının kaleme aldığı hatıra türünde eserler. 2. Repressiya mağdurlarının, yakınlarının veya herhangi birinin roman ve hikâye tarzları başta olmak üzere edebî metinler olarak yazdıkları eserler veya sanatın diğer türlerinde (sinema, resim...) yaratılmış sanatsal ürünler 3. Repressiya döneminde yapılan uygulamaları inceleyen bilimsel eserler. 4. Repressiya dönemindeki politika ve uygulamaları bölgesel olarak çok yönlü ele alıp inceleyen eserler. Bizim burada tanıtacağımız çalışma dördüncü madde ile ilgilidir. Eser, Repressiya’nın Altay bölgesindeki uygulama ve sonuçlarının konuşulup tartışıldığı bir sempozyumda sunulan bildirilerin basılmış hâli-

Geliş Tarihi/ Date Applied: 03.01.2021

Kabul Tarihi/ Date Accepted:15.02.2021

Makalenin Künyesi: Dilek, İ.(2021). “Devrimci Dönüşümler ve Stalinizm Politik Sistemlerinin Kuruluş Yıllarında Rusya Ulusal Bölgesi. 1917-1939. (Oyrotya Örneği Üzerine-Gorno Altay)”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 51, 383-392.

DOI: 10.24155/tdk.2021.172

- 1 Devrimci Dönüşümler ve Stalinizm Politik Sistemlerinin Kuruluş Yıllarında Rusya Ulusal Bölgesi. 1917-1939. (Oyrotya Örneği Üzerine-Gorno Altay). Materyaller: Bölgeler Arası Bilimsel ve Pratik Konferans (Gorno-Altaysk, 25-27 Ekim 2017), Gorno-Altaysk, 2018, 180 s.

Национальный Регион России В Эпоху Революционных Преобразований И Становления Политической Системы Сталинизма. 1917–1939 Гг. (На Примере Ойротии – Горного Алтая) Материалы: межрегиональной научно-практической конференции (г. Горно-Алтайск, 25–27 октября 2017 г.), Горно-Алтайск, 2018, 180 с.

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ibrahim.dilek@hbv.edu.tr

ORCID: 0000 0003 3697 4088

dir. Sempozyumun açış konuşmalarını Altay Cumhuriyeti Birinci Başkan Yardımcısı N. M. Ekeyeva ve onu müteakiben Altay Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanı A. Bondarenko ile Altay Cumhuriyeti Savcısı N. V. Mı-litsin yapmıştır. Siyasî otorite ve yargı mensuplarının açılış konuşmalarını yapmış olmaları, Repressiya ile ilgili tartışmaların artık suç ve korkulacak bir şey olmadığını, hatta devletin bunları desteklediğini göstermektedir. Bunda hiç şüphesiz, Rusya Federasyonu'nun yürürlüğe koyduğu 18 Ekim 1991 tarih ve 1761-1 sayılı yasayla, 9 Mart 2016 tarihinde çıkarmış olduğu 67-FZ sayılı yasaların ve bunlarla birlikte RF içindeki Özerk Cumhuriyetlerin kendi içlerinde yaptıkları yasal düzenlemelerin büyük etkisi vardır. Yapılan bu yasal düzenlemelerle birlikte Repressiya ile ilgili çalışmalar güvence altına alındığı gibi yerel yönetimlere de sorumluluklar yüklenmiştir.

Yukarıda künyesi verilen Sempozyuma Moskova ve Gorno Altay'dan katılımcıların yanı sıra arşivciler, öğretmenler, lisans ve yüksek lisans öğrencileri, kolluk kuvvetleri, kültür, eğitim ve medya temsilcileriyle mağdurların yakınları katılmıştır. Sempozyumda, Gorno Altay'daki iç savaşta yaşananlar, 1920-30'lu yıllardaki Repressiya politikaları, kolektifleştirme, infaz prosedürü, rehabilitasyon süreci ... çeşitli yönleriyle ele alınıp, tartışılmıştır. Bildiri metinlerinin ardından sempozyum kitabına sonuç kısmı ve katılımcılar hakkında bilgilerin yer aldığı bölümler de eklenmiştir. İki ana oturum hâlinde düzenlenen sempozyumun ilk oturumu "Genel Oturum Raporları" başlığını taşımaktadır. İkinci Bölüm ise, "Seksiyonlara Göre Oturum Raporları" başlığını taşımakta olup, iki alt oturum hâlinde planlanmıştır: İlk alt oturumun başlığı: "Siyasi Kargaşa ve Dönüşüm Yıllarında Gorno Altay" başlığını taşıırken, ikinci alt oturumun başlığı: "Siyasi Baskı Kurbanlarının Anısını Sürdürmek"tir. Sempozyumda toplam 24 bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerin başlıkları ve içerikleri kısaca şu şekildedir:

А.Г. Сумин, О Реализации Закона Республики Алтай От 1 Декабря 2004 Г. № 61-Рз "О Мерах Социальной Поддержки Жертв Политических Репрессий". [A. G. Sumin, 1 Aralık 2004 tarihli ve 61-RZ sayılı "Repressiya Mağdurlarına Sosyal Destek Tedbirleri Hakkında" Adlı Altay Cumhuriyeti Kanununun Uygulanması] Altay Özerk Cumhuriyeti'nde Aralık 2004 tarihinde 61-RZ sayılı kanun, Repressiya mağdurlarını iki gruba ayırmaktadır: İlk gruptakiler, yapılan uygulamalardan dolayı doğrudan mağdur olanlar ve baskıdan önce doğan çocuklardır. İkinci gruptakiler ise, kişinin cezasını çektikten sonra doğan çocuklarıdır ki, bunlar kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Tutuklandıktan sonra infaz edilen ve ölümlerinden sonra aklanan kişilerin çocukları, eşleri, ebeveynleri siyasi baskı mağdurları olarak kabul edilmektedir. İlgili kanunun aklanan kişilere sağladığı desteklerden bazıları şunlardır: Altay Cumhuriyeti'nin yaptığı sos-

yal konutlardan %50 indirimli konut sahibi olmak, elektrik, su, doğalgaz ücretlerinde ve bunların kurulumundan %50 indirimli faydalanmak, ücretsiz telefon kurulumu, Rusya Federasyonu içinde yılda bir kez gidiş-dönüş ücretsiz seyahat imkânının sağlanması, demir yolu ulaşımı olmayan bölgelere su, hava veya kara yolu ile yapılan yolculuklarda %50 indirim, sağlık hizmetlerinden (özellikle protez gerektiren tedavilerden) ücretsiz faydalanma, aylık 262 Ruble maaş, taşınır taşınmazlarına el konulmuş mağdurların haklarının iadesi, bu mümkün değilse 4000 Rubleye kadar ödeme yapılması. Bildiride ayrıca, ilgili kanundan faydalanan kişi sayıları ve yapılan maddî ödemeler yıllara göre istatistiksel olarak da verilmiştir.

Л.К. Ошлыкова, 80-Летию Репрессий В Горном Алтае [L. K. Oşlıkova, Gorno Altay'daki Baskının 80'inci Yılına] Bildiride, Rus Tarih, Eğitim ve İnsan Hakları Topluluğu "Memorial" in Altay Cumhuriyeti'ndeki şubesinin bölgesel faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Oşlıkova, Repressiya döneminde Altay bölgesinde 10.618 kişinin mağdur edildiğini ve 1.988 kişinin de idam edildiğini belirttikten sonra, Altay Cumhuriyeti'nde hayatta olan mağdur kişi sayısının 2016 yılı sonu itibarıyla 611 kişi (246'sı Gorno-Altaysk şehrinde) olduğunu ifade etmiştir. Bildiriden öğrendiğimize göre, "Memorial" topluluğu Repressiya mağdurları anısına üç ciltlik bir kitap yayımlamış, çeşitli raporlar hazırlamış, bir anıt inşası için çalışmalar başlatmış, tematik sergiler düzenlemiş ve her yıl 30 Ekim'de mağdurları anma toplantıları düzenlemiştir.

Е. М. Чедурова, Сельская Кооперация Горного Алтая В 20-Е Гг. Хх В. [E. M. Çedurova, 1920'li Yıllarda Kırsal Kooperatifleşme] Bildiride 1920'li yılların başlarından itibaren NEP politikalarının Altay bölgesindeki uygulamaları, kurulan bölgesel kooperatifler, tarımsal ürünlerin alım satımı, nüfusun ihtiyacı olan ihtiyaç maddelerinin tedariki amacıyla kurulan resmî kuruluşların faaliyetleri değerlendirilmiştir. Bunun yanında bildiride, üretim tarz ve envanterine dayalı ilgi çekici istatistikler de verilmiştir. Bu istatistiklere örnek olarak şunlar verilebilir: 1 Ekim 1924 itibarıyla bölgede 37 tereyağı fabrikası, 2 peynir fabrikası, 1 perçin fabrikası, 4 deri fabrikası, 5 tarım makinası kiralama noktası, 5 boğa yetiştirme ve at istasyonu ve bir tarım çiftliği mevcuttur.

А. И. Василенко, Развитие Народного Образования Ойротской Автономной Области В Период НЭП. [A. İ. Vasilenko, NEP Döneminde Oyrot Özerk Bölgesinde Halkların Eğitiminin Gelişimi] Bildiride, yeni uygulamaya alınan ekonomik politikalarla birlikte bu sosyoekonomik dönüşüme uygun olarak başlatılan eğitim düzenlemeleri analiz edilmiştir. Reformların başarısının büyük ölçüde eğitim politikalarındaki tutarlılık, etkinlik ve hıza bağlı olduğu vurgulanmış; 1920'de üç milyon Sovyet insa-

nına okuma yazma öğretildiği fakat 1920’li yılların başlarında yani NEP’in ilk yıllarında birçok bölgedeki iç savaş ve kıtlıkların eğitim faaliyetlerini büyük ölçüde engellediği üzerinde durulmuştur. Bu durumdan Oyro bölgesi de fazlasıyla etkilenmiş, eğitimde bölgeler arasındaki eşitsizlik kendini göstermeye başlamıştır. Fakat zamanla eğitim alan öğrenci ve okul sayılarında artışlar olmuş, genel halk eğitim sisteminin bir parçası olan yetişkin eğitimi sistemi oluşturulmuştur. NEP’in başlangıcında Oyro bölgesinde 47 okul ve 8.692 okul çağında çocuk bulunmaktadır. Ancak 4.343’ü eğitim alırken, 1920’li yılların sonunda okul sayısı 122’ye, bu okullarda eğitim alan çocuk sayısı 6.385’e, Altay okullarının sayısı ise 11’den 48’e yükselmiştir.

Н. А. Собожников, Политика Ликвидации Зажиточного Крестьянства Как Механизм Коллективизации Сельского Хозяйства В Ойротской Автономной Области. (1927-1929 Гг.) [N.A. *Sobojnikov, Oyro Özerk Bölgesinde Tarımın Kolektifleştirilmesinin Bir Mekanizması Olarak Köylülüğün Tasfiye Politikası (1927-1929)*] Bildiri, sosyo-ekonomik gelişme bağlamında zengin köylülerle Parti ve Sovyet organları arasındaki ilişkinin analizini içermektedir. Sobojnikov, bu politikanın iki aşaması olduğunu ileri sürmektedir. Bildiride, tarım sektöründe olumlu ve olumsuz yönler rakamlarla ortaya konmuştur. Kolektifleştirmeyi boykot ve sabotaj etmeye çalışan *Bay* ve *Zaysan* otoritesinin ortadan kaldırılmasının üretime yansımalarının sonuçları ayrıca değerlendirilmiştir.

Э. Г. Торусев, Раскулачивание На Первом Этапе Коллективизации В Горном Алтае (Декабрь 1929 Г. - Март 1930 Г.) [E. G. *Torusev, Gorno-Altay’daki Kolektifleştirmenin İlk Aşamasında Mülksüzleştirme (Aralık 1929-Mart 1930)*] 1920’li yılların sonunda Parti liderliği Gorno Altay’da tarımın tamamen kolektifleştirilmesiyle eş zamanlı olarak, yeni ekonomik politikaların önünde engel olarak gördükleri *Bay* ve *Kulak* sınıfını ortadan kaldırmak için çeşitli önlemler almaya başlamıştır. *Bay* ve *Kulak*ların el konulan mülkleriyle kolektif çiftliklerin inşası gerçekleştirilmiştir. VKP, kişilerin varlıklarını kamulaştırırken onları üç gruba ayırma kararı alınmıştır: 1. Karşı devrimci *Kulaklar* 2. Yeniden yerleşime tabi tutulmuş en zengin *Kulaklar* 3. Kolektif çiftliklerin dışında kendilerine tahsis edilen araziler üzerinde yerleşime tabi olan *Kulak*ların geri kalanları. Bu kamulaştırma işlemleri yapılırken *Kulaklar* ve aileleri çeşitli şiddet olaylarına maruz kalmış, aralarında intihar edenler olmuştur. *Kulaklar*la birlikte mallarına el konulanlar arasında *Kam* ve *Yarlıkçılar* gibi din adamları, orta sınıf köylüler hatta vergisini ödemekte bile güçlük çeken köylüler vardır. Bütün bu süreç içinde uygulamalara karşı koyan köylüler bazen silahlı eylemler başlatmışlar, hatta bazı kolektif çiftlikleri yağmalamışlardır.

B. H. Tугужекова, Политические Репрессии В России: К Проблеме Вopoca [V.N. Tugujekova, Rusya'da Reprssiya Politikaları: Sorular Sorunu]. Bidiride Reprssiya'yı yeni tarihsel yaklaşımlarla incelemek gerekliliği üzerinde durulmuş, yapılan yargılamalar hakkında kronolojik bilgiler sunulmuş ve Reprssiya'nın asıl mağdurlarının köylüler, işçiler, devlet memurları, askerî personel, aydınlar, din adamları ve parti çalışanları olduğu vurgulanarak Hakasya'ya ait istatistikler verilmiştir. Buna göre 1920-1950 yılları arasında Hakasya'da 5.268 kişi siyasi nedenlerle hüküm giymiş, 2.534 kişi vurularak infaz edilmiştir.

E.M. Мишина, Реконструкция И Анализ Социального Портрета Репрессированных В Ойротской Автономной Области (1935 – Первая Половина 1937 Гг.) [E. M. Mişina, Oyrot Özerk Bölgesinde Reprssiya Mağduru Olan Siyasî Portrelerin Yeniden İnşa Edilmesi ve Analizi (1935-1937'nin İlk Yarısı] Bildiride, Reprssiya döneminde baskıya uğrayanların sosyal portreleri; cinsiyet, yaş, milliyet, sosyal statü, eğitim düzeyleri bakımından incelenmiştir. Mağdurların %97,2'si erkek, %2,3'ü kadındır. En fazla baskı gören yaş grubu 31-50 yaşları arasındakilerdir. Gorno Altay'da tutuklananların %95'i köylü olup 18 farklı milletten tutuklama (Altay, Rus, Kazak, Gürcü; Koreli, Moldovyalı, Polonyalı...) yapılmıştır.

Л.Н. Мукаева, Большая Наука И Политические Репрессии В Горном Алтае: На Примере Проектов И.В. Пьянкова По Изучению И Экономическому Развитию Региона В 1930- Гг. [L.N. Mukayeva, Gorno Altay'daki Büyük Bilimsel ve Siyasi Baskı: İ. V. Pyankova'nın 1930'da Yaptığı Bölge İncelemesi ve Ekonomik Kalkınma Hakkındaki Örnek Projeler Üzerinden]. Bildiride, Oyrot bölgesinin tanınmış figürlerinden İ.V. Pyankov'un (Oyrotya Bölge Yürütme Komitesi Başkanı) bölgedeki keşif araştırmalarını organize etmesi, 1930'lu yıllarda bölgenin doğal kaynaklarının kullanımı ve ekonomik gelişimiyle ilgili stratejik bir proje hazırladıktan sonra 1937'de *Kulak* olarak suçlanmasıyla ilgili süreç ele alınmıştır.

М.С. Каташев, Ойрот-Туринский Пересыльный Лагерь НКВД – Место Исполнения Смертных Приговоров Во Время “Большого Террора” (С Августа 1937 Г. По Ноябрь 1938 Г.) [M.S. Kataşev, “Büyük terör Sırasında (Ağustos 1937'den Kasım 1938'e kadar) Oyrot-Turinsky NKVD Transit Kampı]. Bildiride, “Büyük Terör” zamanında Gorno Altay'da gerçekleştirilen ölüm cezaları üzerinde durulmuştur. Kataşev, NKVD'de troykasının Oyrotya'da 3 Ağustos 1937'de çalışmaya başladığını, her beş günde bir NKVD'nin üst makamlarına rapor sunduğunu belirtir. Çalışmaları yürüten NKVD Batı Sibirya Bölgesi Başkanı S. Mironov'dur. Mahkûmlar önce Kızıl Özek'teki hapisanede tutulur, burası yeterli olmayanca 1937 yazında Oyrot Tura (şimdiki Gorno-Altaysk) eteklerinde uzun

bir ahşap kışla şeklinde yeni bir hapishane inşa edilir. Etrafı üç metrelik dikenli tellerle çevrilir. Hapishaneye her gün gelen yeni tutuklu sayısı 40-50 kişidir. Günlük olarak da gelen sayısına yakın ölüm gerçekleşir. Bölge sakinleri hapishanede tifüs salgını olduğunu, ölenlerin sebze ambarına atılarak yakıldığını söyler. Oyrotya’da yapılan ilk infaz 12 kişinin öldürüldüğü 16 Ağustos 1937 tarihidir. Ertesi gün 18 infaz daha yapılmış ve infazlar yaklaşık on günlük aralarla devam etmiştir. 11 Aralık 1937’de 98 kişi, 18 Aralık 1937’de 66 kişi öldürülmüştür. En büyük infaz ise 29, 30 ve 31 Aralık 1937’de yapılanlardır. Bu tarihlerde toplam 231 kişi kafa arkasına yapılan ikiye vurularak öldürülür ve toplu mezara gömülür. İnfazlar gece saat 23.00 ile sabah 04.00 aralığında gerçekleşmiştir. 16 Ağustos 1937’den 24 Kasım 1938’e kadar geçen sürede resmi makamlara göre 1637 Altay sakini vurularak öldürülmüştür. Kataşev, bildirisinde Oyrotya’da yapılan infazları tarih ve sayılarıyla bir tablo hâlinde vermiştir.

Г. Б. Эшматова, Реабилитация Жертв Политических Репрессий В Республике Алтай [G.B. Eşmatova, *Altay Cumhuriyeti’nde Repressiya Mağdurlarının Rehabilitasyonu*] Eşmatova bidirisinde, Repressiya kurbanlarının 27 Mart 1953 tarihinde SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlık Divanı Kararnamesiyle rehabilitasyon af süreci ve sonuçlarını analiz etmekte birlikte sürecin tamamlanmadığını vurgular. Ona göre, bütün Rusya’da 1931-2014 yılları arasında 3.510.818 kişi rehabilite edilmiştir. Altay Cumhuriyeti’ndeki sayı ise yalnızca 1992-2015 yılları aralığı için 804’tür.

Н. Н. Тыдыкова, О Репрессированных Лингвистах Ойротии [N.N. Tıdıkova, *Oyrotya’da Repressiya Kurbanı Dil Bilimciler Hakkında*] Tıdıkova, Oyrotya’da Repressiya mağduru olan Aleksey Vasilyeviç Tozyakov (1884-1933), Makariy Mihayloviç Abışkin (1878- 1937) ve Aleksey Makaroviç Sabaşkin (1898-?) hakkında bilgiler vermektedir. Tıdıkova, Rusya genelinde Repressiya kurbanı olan Y.D. Polivanov ve A.N. Samoyloviç gibi dilci ve Türkologlar hakkında kısa bir girişten sonra konuyu yukarıda isimleri verilen Oyrotyalı dil bilimcilere getirir. Yenilikçi bir şahsiyet, öğretmen, yazar, şair olan A.V Tozyakov, milliyetçilikle ve asılsız bir şekilde milliyetçi bir örgütün üyesi olarak suçlanmıştır. 1933’te öldürülen ilk Altay aydınlarından biridir. M.M. Abışkin de Tozyakov gibi misyoner okullarından mezun olmuş, öğretmenlik yapmış, vaftiz olup samimi bir şekilde Hristiyanlığı benimsemiş ve 1907’de rahip olmuştur. 1929’da yaşam tarzını değiştirir, Hristiyanlıktan döner ve rahiplikten ayrılır. Buna rağmen *Kulak* ilan edilip mallarına el konulur. Kızıl Oyrot ve Oyrotsky Kray gazetelerinde düzeltmen olarak çalışır, ders kitapları hazırlar, alfabe ve Altayca sözlük üzerinde çalışmalar yapar. Fakat 30 Temmuz 1937’de Japonya için casusluk yapmak ve G.I. Gurkin’in liderliğini yaptığı iddia edilen Kara

Yüz adlı silahlı milliyetçi bir gruba üye olmakla suçlanarak tutuklanır. 28 Ağustos 1937’de saat 00.05’te vurularak öldürülür. Aramada ele geçirilen eşyaları arasında “Oyrotça-Rusça Sözlük”le birlikte iki not defteri ve iki öğrenci defteri vardır. Adı geçen sözlük, daha sonra N. A. Baskakov ve T. M. Toşçakova tarafından 1947 yılında yayımlanmıştır. Fakat Abışkin’in adı maalesef zikredilmemiştir. Tıdikova’nın son olarak incelediği isim olan A.M. Sabaşkin de misyoner kilise okulunda ve KUTV (Doğu İşçileri Komünist Üniversitesi) da eğitim görmüş, öğretmenlik yapmış, *Kızıl Oyrot* gazetesinin editörlük görevini yürütmüş, 1928 yılında Bakü’de düzenlenen I. Türkoloji Kongresi’ne katılmıştır. Nihayet partiden kovulunca içine düştüğü durumu kaldıramayarak intihar etmiştir

Э.П. Чинина, Т.П. Шастина, Информационно-Публицистический Контекст Темы Репрессий (По Материалам О Литературе И Искусстве Газет «Кызыл Ойрот» И «Красная Ойротия» 1930-Х Гг.) [*E.P. Çinina-T.P. Şastina, Repressiya’nın Enformasyon ve Yayın Bağlamı (1930’lu Yıllarda “Kızıl Oyrot” ve “Krasnaya Oyrotiya” Gazetelerinin Edebiyat ve Sanat Materyallerine Göre)*] Bildiride, başlıkta adı geçen gazetelerde yayımlanmış yazılar yoluyla baskıcı retoriğin basın yoluyla nasıl işlendiği üzerinde durulmaktadır. Gazetelerde yayımlanan yazılarda, ulusal edebiyatın gelişim özellikleri, ekonomik ve kültürel geri kalmışlığın nedenleri ve ideolojik çözüm yolları üzerinde durulmuştur. Bildiri, modern Altay edebiyatının teşekkülünde önemli roller üstlenen şair ve yazarların ifadeleri ve kullandıkları sözcüklerin anlamlarının çarpıtılarak, onlara yapılan suçlamalara eleştiriyile son bulmaktadır.

В. В. Поклонов, Нарушения Законодательства При Осуществлении Уголовного Преследования Священнослужителей И Верующих В Период Массовых Репрессий В Горном Алтае. [*V.V Poklonov, Repressiya Döneminde Ruhban Sınıfı ve İnananlara Yapılan Suçlamalar ve Yasal İhlaller*] Bildiride ağırlıklı olarak, Repressiya döneminde ruhban sınıfına karşı yapılan suçlamalar ele alınmıştır. Bunların hemen tamamının, eğer suçsa Ortodoks inancını benimsemek ve din işlerini yürütmekten başka suçları yoktur. Fakat, yerleşim birimleri arasında seyahat etmek, kolektif çiftliklerin kurulmasına karşı gelmek ve Sovyet karşıtı ajitasyon yapmakla suçlanmışlardır.

А. М. Учайкина, Традиционная Культура В Условиях Политических Репрессий В 1930-Х Гг. [*A.M. Uçaykina, 1930’lu Yıllarda Repressiya Koşullarında Geleneksel Kültür*] Bildiride, arşiv kaynakları ve hatıralara dayalı olarak Repressiya’nın Altay geleneksel kültürü üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Uçaykina’nın tespitlerine göre, bu dönemde Sovyet olmayan her şey, ataerkil ve feodal kalıntılar olarak nitelenmiştir. Geleneksel

yöneticiler *Zaysanlar*, *Şamanist Kamlar*, *Burhanist Yarlıkçılar* ve onların yakınları büyük baskılara maruz kalmışlardır. Geleneksel olan her şey, horlanmış ve alay konusu olmuştur.

M. A. Яковлева, Роль Архива В Восстановлении Исторической Справедливости В Отношении “Раскулаченных” Граждан Горного Алтая (Анализ Социально-Правовых Запросов) [M.A. Yakovleyeva, *Gorno Altay’ın “Mülksüzleştirilmiş” Vatandaşlarına İlişkin Adaletin Yeniden Tesisinde Arşivlerin Önemi (Sosyal ve Yasal Soruların Analizi)*] Bildiride, 1920 ve 1930’lu yıllarda tarımın kolektifleştirilmesi sürecinde mağdur olan kişiler hakkında bilgi edinmeye yönelik Altay Cumhuriyeti Sosyal ve Hukuki Belgeler Arşivi tarafından vatandaşların taleplerinin yerine getirilmesi konusu incelenmektedir. Yakovleyeva, konuyla ilgili olarak Altay dışından her yıl bilhassa mektup yoluyla 5-7 arasında başvuru yapıldığını, çoğunun olumlu sonuçlandığını belirtir. Başvuru sahiplerinin yaşadıklarını kişisel hikâyelerinden örneklerle verir.

С. А. Могулчина, Шебалинский Район В Годы Репрессий [S.A. Mogulçina, *Repressiya Yıllarında Şebalin İlçesi*] Mogulçina bildirisinde Şebalin Bölgesi Belediye Arşivlerine dayanarak Repressiya mağduru ailelerin ve çocukların kaderi üzerinde durmuştur. Mogulçina’nın Repressiya’nın zorluklarını yaşayan insanlara dair sunduğu anılardan biri şöyledir: “... 1930 kışında, en sert soğukların yaşandığı bir zamanda bizleri kızakla Biysk’e kadar sürdüler. Biysk’te kocamı ve oğlumu bizden ayırdılar. Gelinim, büyükbabam ve torunlarımla Krasnoyarsk’a yola çıkarıldık. Açlığa ve soğuğa dayanamayan bir yaşındaki en küçük torunum Bayram, ardından ise küçük kızımız Kuçuk yolda öldü. Onları hakkıyla gömmeme izin verilmedi. Donmuş zemini baltayla kazarken ellerim kan içinde kaldı. Çocuklarımı yabancı topraklarda bıraktım. Gelinim ve peşinden büyükbabamız olan kayınpederim Kıytık da Krasnoyarsk yakınlarında öldü. Onu yolda bırakamadım. Nöbetçilerin fark etmemesi için canlıymış gibi kızığa oturttum ve ancak Krasnoyarsk’ta gömebildim. Şimdi, göğsümde sürekli bir ağrı var ve korkunç rüyalar görüyorum...”

Л. В. Бухтуева, Усть-Коксинский Район В 1936 – 1937 Гг. (По Страницам Газеты “За Социалистическое Животноводство”) [L.V. Buhteyeva, *1936-1937 Yılları Arasında Üst-Köksu Bölgesi (Soyalist Hayvancılık Gazetesi Sayfalarında)*] Bildiride, adı geçen gazetenin 1936-1937 yılları arasındaki analizi yapılmıştır. Gazete Oyrot Özerk Bölgesi Üst-Köksu Аймаğı İcра Komitesi’nin yayın organıdır. Gazetede, аймаğın tarımsal sorunları, eğitim ve kültür etkinlikleri, sağlık hizmetlerinde yapılanlar gibi yerel haberlerle birlikte İspanya iç savaşı, Fas’taki ayaklanma gibi uluslararası konulara da yer vermiştir. Ama 1936-37 yılları arasındaki

haberler daha çok, halk düşmanları ve Anti Sovyet unsurlar üzerine kışkırtıcı yazılardır. Bunlardan biri şöyledir: Halk düşmanı oldukları kanıtlandı: Kaytanak sovhozundaki Troçkistler sarhoş olup, ahlaksızlık yaparak devlet çiftliğinin işlerini aksattılar ve bir marallığı ateşe verdiler. Buranın yöneticisi Çerdantsev tarafından temsil edilen sovhoz yönetimi, bu Troçkistlere, akların kalıntısı olan bu haydutlara gerekli cezayı vermeli, bu sabotaj cezasız kalmamalı.

T. M. Казанцева, Увековечивание Памяти Жертв Политических Репрессий В Г. Горно-Алтайске [T.M. Kazantseva, *Gorno-Altaysk'taki Repressiya Mağdurlarının Anısını Canlı Tutmak*] Bildiride, Gorno-Altaysk Belediyesi'nin Repressiya kurbanlarının anısını yaşatmak için yaptıdığı çalışmalar ele alınmıştır. 19 Ocak 1989'da Gorno-Altaysk'ın eteklerinde yer alan eskiden sebze deposu olarak kullanılan (şimdi tekstil fabrikası) yerde iki metre derinlikte insan kalıntıları bulunmuş, bunların Repressiya kurbanlarına ait olduğu anlaşılmıştır. 20 Temmuz 1989'da halkın da katılımıyla bu toplu mezarlardan çıkarılan kalıntılar bir törenle yeniden defnedilmiş ve buraya bir anıt dikilmiştir. Gorno-Altaysk yönetimi 20 Ocak 2017'de Repressiya kurbanları için yeni bir anıt inşası kararı almıştır.

Н. Э. Гартман, Польский “След” В Истории Политических Репрессий В Горном Алтае - 30-40-Е Гг. Хх В. [N.E. Gartman, *1930-40'lı Yıllarda Gorno Altay'daki Repressiya Tarihinde Polonya “İzi”*] Bildiride, arşiv malzemelerine ve kişisel tanıklıklara dayalı olarak, Baltık devletlerinden Altay'a sürgün olarak gelenler hakkında bilgiler verilmiş, daha Ekim Devrimi'nden önce de esir Polonyalıların Altay'a getirildiği vurgulanmıştır. Altay bölgesindeki toplam Polonyalı sayısı 72'dir. Bunların içinden Repressiya'da infaz edilenlerden biri Polonyalı tarım makinaları uzmanı Tsiran Kazimir İosifovich'tir. 28.07.1937 tarihinde tutuklanmış, 16.09.1937 tarihinde vurularak infaz edilmiştir.

Суразакова Н.В., Тозыякова А.А., Семейный Альбом Суразаковых [N.V. Surazakova-A. A. Tozyakova, *Surazakovların Aile Albümü*] Bildiride, Surazakov ve Sabaşkin ailelerinden baskı görenler, Surazakov aile albümüne göre değerlendirilmiştir. Baskılar, sadece tutuklananların ve ailelerinin kaderini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda aile bağlarını da etkilemiştir.

Р. К. Казакпаева, Мы Помним О Вас ... (О Семье В. М. Санаа) [P.K. Kazakpayeva, *Sizi Hatırlıyoruz... (V.M. Snaa'nın Ailesi Hakkında)*] Bildiri, Repressiya mağduru V.M Sanaa ve Ulaganlar'ı hatırlatmak amacıyla sunulmuştur.

Т. В. Кульбеда, Памяти Майминцев – Жертв Политических Репрессий [T.V. Kulbeda, *Maymalıların Hafızasında Repressiya Mağdur-*

ları] Bütün SSCB'yi kasıp kavuran büyük terör, Altay dağlarının en ücra köşelerinde bile kendini hissettirmiştir. Bunlardan biri olan Mayma köyü de 20 mahalleye ayrılmış, her birine bir muhbir atanmıştır. Bu yıllarda tutuklanan 532 kişiden 204'ü kurşunlanarak infaz edilmiştir. Onlar için bir müze kurulmuş ve anıt dikilmiştir. Mağdurların çocuklarından 128'i hâlâ hayattadır. Yaşananları canlı tutmak için 70'den fazla anı yayımlanmıştır. Bildiride bu anıların bir kısmına da yer verilmiştir.

A. П. Гуляева, Эхо Из Прошлого [A.P. Gluyayeva, *Geçmişten Yanıklar*] Bildiri Baltık ülkeleri ve Polonya'dan Altay bölgesine sürülenlerle ilgili olup, mağdur olanlar, çocukları ve gömülme yerleri üzerinde durulmuştur.

Kısaltmalar

NEP (НЭП) Новая Экономическая Политика (Yeni Ekonomik Politika)

VKP [ВКП (б)] *Всесоюзная Коммунистическая Партия (большевиков)* (Tüm Birlik Komünist Partisi)

NKVD (НКВД) *Народный Комиссариат Внутренних Дел СССР (РСФСР)* (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği İçişleri Halk Komiserliği)

KUTV (КУТВ) *Коммунистический Университет Трудящихся Востока* (Doğu Komünist İşçi Üniversitesi)